

Ronald Coase

Dit jaar is de Nobelprijs voor de economie toegekend aan de Brit Ronald Coase. In 1937 – hij was toen 27 jaar oud – leverde Coase met het artikel 'The nature of the firm' een klassiek geworden bijdrage aan de economische wetenschap¹. Hij verschaft daarmee nieuw inzicht in de bestaansreden van ondernemingen. Later, in 1960, werd hij met zijn artikel 'The problem of social cost' een van de grondleggers van een nieuwe stroming binnen de economiebeoefening, namelijk de rechtseconomie².

In 'The nature of the firm' constateert Coase dat een sluitende verklaring voor het bestaan van ondernemingen nog ontbreekt. Enerzijds stellen economen dat het prijsmechanisme vraag en aanbod op efficiënte wijze op elkaar laat aansluiten. Anderzijds blijkt echter dat bij aanwending van arbeid en kapitaal de markt slechts gedeeltelijk deze coördinerende functie vervult. Een belangrijk deel van de coördinatie vindt namelijk plaats door ondernemers die in hun organisaties zorgen voor een zo efficiënt mogelijke benutting van produktiemiddelen. Waarom gaan bezitters van arbeid en kapitaal niet rechtstreeks via de markt een overeenkomst met elkaar aan, maar gebruiken ze een onderneming als intermediair? Het antwoord van Coase is dat aan het gebruik van het marktmechanisme aanzienlijke kosten verbonden kunnen zijn. Indien de vervaardiging van een produkt volledig via markttransacties zou geschieden, zou iedere bezitter van een produktiefactor een contract moeten aangaan met een of meer andere bezitters. Voor ieder contract moeten de relevante prijzen worden nagegaan, moeten onderhandelingen worden gevoerd en afspraken worden gemaakt. En dat voor ieder productieproces opnieuw. De transactiekosten die daarmee samenhangen kunnen worden beperkt door één contract aan te gaan met een onderneming, waarbij het vervolgens niet meer nodig is contracten af te sluiten met andere bezitters van produktiefactoren binnen die onderneming. De ondernemer zorgt voor de coördinatie en gaat bij het aanwenden van de produktiemiddelen na of de kosten van coördinatie binnen de onderneming lager zijn dan de transactiekosten bij uitbesteding aan de markt. De onderneming dankt zijn bestaan aan het feit dat transacties via de markt veel geld kunnen kosten.

Het inzicht dat aan markttransacties kosten verbonden zijn, is van grote betekenis geworden. Niet alleen het bestaan, ook de omvang van de onderneming kan eruit worden afgeleid. De ondernemingsactiviteiten kunnen worden bepaald door een vergelijking van de kosten van het organiseren van produktiefactoren met de kosten van een transactie via de markt. Dalen de kosten van het organiseren, bij voorbeeld door betere managementtechnieken, dan kan de onderneming groeien. Wordt de markt transparanter dan zullen de transactiekosten dalen en ontstaat een tendens naar uitbesteding. Zo kan een bijdrage worden geleverd aan de verklaring van de verdeling van activiteiten over markten en organisaties. Ook voor overheden is de transactiekostengedachte als analyse-instrument toepasbaar. De overheid voert de taken die zij tot haar terrein rekent grotendeels zelf uit. Het

is interessant om vanuit de benadering van Coase eens na te gaan wat het uitbesteden aan markten bij voorbeeld voor openbaar vervoer, onderwijs of gezondheidszorg aan kosten met zich mee brengt en of die kosten opwegen tegen de huidige kosten van afstemming van produktiefactoren binnen de overheid. Ook in het latere werk van Coase neemt de mogelijkheid tot contractvorming tussen marktpartijen een centrale plaats in. Gebiologeerd door het ingrijpen van de overheid bij negatieve externe effecten van ondernemingsactiviteiten (zoals milieuvervuiling) vraagt hij zich af of overheidsoptreden wel nodig is. Kan dit probleem wellicht ook door de markt worden opgelost? Volgens Coase kan dit inderdaad, als zo'n extern effect wordt verbonden aan een verhandelbaar recht. Heeft een vervuiler (bij voorbeeld een fabriek) het recht om te vervuilen dan kan dit recht door een benadeelde (bij voorbeeld een beroepsvisser), indien hij daar zijn opbrengst mee kan verhogen, worden afgekocht. Heeft een vervuiler geen recht om te vervuilen, dan heeft een benadeelde recht op compensatie. Op deze wijze ontstaat een prijs voor het externe effect. Coase stelt nu dat door de verhandelbaarheid van de rechten een optimale inzet van de produktiemiddelen ontstaat. Beide partijen worden zo min mogelijk benadeeld, omdat rekening is gehouden met de prijs van het externe effect. De uitkomst is zelfs onafhankelijk van de wijze waarop de rechten zijn toegekend.

Een belangrijke kanttekening bij de praktische toepassing van deze theorie zijn eventuele transactiekosten verbonden aan het marktmechanisme. Die kunnen, zoals al uit Coase's eerdere werk bleek, zeer hoog zijn. Als de kosten van informeren, onderhandelen enzovoorts hoger zijn dan het voordeel dat met een herschikking van de produktiemiddelen kan worden behaald, heeft een verhandeling van rechten via de markt geen zin meer. In dit soort situaties kan het recht de allocatie van produktiemiddelen wezenlijk beïnvloeden. Met deze gedachte legt Coase de basis voor de rechtseconomie, het vakgebied dat rechtsregels op hun economische doelmatigheid toets. Uiteindelijk zal bij hoge kosten van het marktmechanisme de overheid met wetgeving regulerend optreden optreden tegen luchtvervuiling en dergelijke. Voor Coase is dit een laatste optie omdat generieke maatregelen nooit in alle gevallen tot een optimale allocatie van produktiemiddelen kunnen leiden. Een vurig pleidooi voor de markt, zo kan het werk van Coase worden bestempeld. Een pleidooi, dat niet eenzijdig de voordelen benadrukt, maar ook de beperkingen van de markt voor het voetlicht werpt. Het werk van Coase toont verrassende inzichten, die bij actuele kwesties als milieuvervuiling, privatisering of deregulering nog steeds een heldere kijk bieden.

T.P. van Walderveen

1. R.H. Coase, The nature of the firm, *Economica*, 1937, blz. 386-405.

2. R.H. Coase, The problem of social cost, *The journal of law and economics*, oktober 1960, blz. 1-45.